№ 10 Յունվարի 21 Ուրբաթ **1883** Յունվարի 21 Ուրբաթ № 10

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ
„ՄՇԱԿ“
ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ
(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆԵՐԿԱՅ **1883** ԹՎԻՆ ՆՈՅՆ ԴԻՐՔՈՎ.

ՊՐՕԳՐԱՄԱ.

I. ՏԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետօն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 րուբլ, վեց ամսվայ 6 րուբլ, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 րուբլ:
ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպէկ:
ՀԱՍՑԷՆ. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական տեսութիւն:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Մօզդօկից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խաչագողի յիշատակարան:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

Գամբէտտայի մահից յետոյ Ֆրանսիան շատ անորոշ և նոյն իսկ վտանգաւոր դրութեան մէջ է գտնվում: Մի կողմից սկսել է նորից յուզվել անիշխանականների ձեռքով բանւորների հարցը, կառավարութիւնը ստիպվեցաւ դատ սկսել ժողովուրդը դէպի յեղափոխութիւնը գրգռող անիշխանականների դէմ, միւս կողմից բօնապարտեանները Ժէրօմ-Նապօլէօնի առաջնորդութեամբ մի մանիֆէստով դիմում են ազգին, աշխատելով ցոյց տալ որ հանրապետութիւնը թոյլ է և անկարող է շարունակել իր գոյութիւնը և առաջարկելով ազգին ընդհանուր ձայնատուութեամբ իր կարծիքը յայտնել կառավարութեան այս կամ այն ձևի մասին: Վերջապէս շարժվում, յուզվում են և օրլէանիստները:

Եւ ահա Գամբէտտայի մահից յետոյ, յայտնվում է որ կարծես թէ հանրապետութիւն չը կար էլ Ֆրանսիայում, որ եթէ նա կար և երևում էր հաստատ հիմքերի վրա դրված, այդ Գամբէտտայի շնորհով էր: Զարմանալի է որ Ֆրանսիայի կարծես միշտ վիճակված է կախում ունենալ մի մարդու կամքից, մի մարդու գոյութիւնից:

Ինչպէս մի ժամանակ Ֆրանսիան պատկերանում էր Լուդովիկ XIV-ի մէջ, որ կարող էր ասել „պետութիւնը ես եմ“, ինչպէս յետոյ նա ամբողջապէս մարմնանում էր Նապոլէօն I-ի մէջ, այնպէս էլ հիմա, ֆրանսիական հանրապետութիւնը, կարծես ամբողջութեամբ մարմնանում էր Գամբէտտայի մէջ: Այնպէս որ Գամբէտտա էլ, Լուդովիկ XIV-ի նման, կարող էր ասել. „հանրապետութիւնը ես եմ:“ գոնէ նրա մահը այդ ցոյց տուեց:

Եւ ահա Ֆրանսիան յուզված է այժմ, նա ճգնաժամի մէջ է. մի կողմից ժողովրդական յուզմունք, կուսակցութիւնների ինտրիգաներ, միւս կողմից մինիստրական կրիզիս,—այդ բոլորը շատ վտանգաւոր չէ երկրի խաղաղ ապագայի համար:

Եւ կարծես ֆրանսիական կառավարութիւնը ճշմարիտ ճանաչեց որ հանրապետութիւնը հիմնված էր միմիայն Գամբէտտայի վրա: Մինչև նա կենդանի էր, բոլոր հին ֆրանսիական արքայական տոհմերի ներկայացուցիչները՝ Նապոլէօնիդներ, Օրլէանականներ, Բուրբօններ, իրանց համար հանգիստ ապրում էին Ֆրանսիայում, շատերը նրանցից ծառայում էին ֆրանսիական զինուորական ծառայութեան մէջ: Իսկ այժմ, երբ Գամբէտտան մեռաւ, այդ բոլոր իշխաններ վտանգաւոր են դարձել և կառավարութիւնը վճռել է աքսորել նրանցից ամենանշանաւորներին Ֆրանսիայի սահմաններից:

Բայց դա աւելի վատ է: կարծես, ճշմարիտ, նոյն իսկ ֆրանսիական կառավարութիւնը, այդ իր կարգադրութեամբ, խոստովանում է հանրապետութեան թուլութիւնը, խոստովանում է որ հանրապետութեան գաղափարը, նրա ամբողջ գոյութիւնը ամփոփվում էր Գամբէտտայի մէջ, խոստովանվում է որ քանի կենդանի էր Գամբէտտա, վախենալու տեղիք չը կար բօնապարտեաններից, օրլէանեաններից և այլն, իսկ այժմ երկիւղ է կրում նրանց ոյժից, երկբայում է հանրապետութեան հաստատ լինելու մասին:

Ինչպէս երևում է Ֆրանսիան միշտ մի և նոյն նոյն սխալներ պէտք է անէ, ինչ որ արել է իր ամբողջ պատմութեան մէջ: կամայ ակամայ մարդս յիշում է հանգուցեալ Էդգար Կինէ, նշանաւոր ֆրանսիական հեղինակի խօսքերը, նրա երևելի „La Revolution“ գրքի մէջ, թէ Ֆրանսիան միշտ այն սխալ էր անում, որ հալածելով, աքսորելով, գլխատելով իր ներքին թշնամիներին, աւելի մեծ նշանակութիւն և ոյժ էր տալիս նրանց, տալիս էր նրանց մարտիրոսական փայլը:

Մի ուրիշ պատճառ էլ կայ որ Ֆրանսիան միշտ կը գտնվի վտանգի մէջ կախված լինելու մի որ և է դիկտատորից. այն է որ նրա ամբողջ կազմակերպութիւնը, չը նայելով որ նա այժմ հանրապետութիւն է, չափից դուրս կենտրոնացած է: Գաւառները, քաղաքները, համայնքները չունեն ինքնավարութիւն, ամբողջ Ֆրանսիայի կեանքը կախված է կենտրոնից, փարիզից: Ով որ փարիզը իր ձեռքն է գցել, նա իր ձեռքն է գցել և ամբողջ Ֆրանսիան:

Ֆրանսիան մինչև այժմ չէ հասկացել որ նրա հանրապետութիւնը միայն այն ժամանակ հաստատ հիմք կունենայ, երբ նրա կառավարութիւնը ուրիշ ձև կը ստանայ, երբ փոխանակ խիստ կենտրոնացման, Ֆրանսիան կը ձգտի դէպի ապակենտրոնացումը, դէպի իր բոլոր մասերի ինքնավարութիւնը:

Ֆրանսիական կառավարչական ձևը այլ ևս երբէք չի ենթարկվի ոչինչ քաղաքական տատանումների, այն րօպէից, երբ այդ երկիրը կիրագործի գաւառական ինքնավարութիւն, քաղաքային ինքնավարութիւն, համայնական ինքնավարութիւն, որ և կազատի երկիրը կենտրոնի, փարիզի, անսահման ազդեցութիւնից իր ամեն ներքին գործերի վրա:

Գ. Ա.

ԽԱՉԱԳՈՂԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

—

Մի օր քաւոր Պետրոսը ինձ իր հետ առնելով, գնացինք Թաւրիզի բազարը: Այնտեղ գնեց նա զանազան տեսակ էժանագին իրեղէններ, որպիսի են՝ թել, ասեղ, հասարակ մատանիներ, ապակուց շինած գոյնզգոյն հուլունքներ, երեխաների խաղալիքներ, կանանց երեսը ներկելու դեղեր, և այլ այս տեսակ վաճառքներ: Այդ բոլորը այնպէս փայլուն և խայտաճամուկ կերպով պատրաստված էին, որպէս գիտէ եւրօպայի ասիական ազգերի ճաշակին իր վաճառքները յարմարացնել: Ամբողջ մթերքը եղաւ մի փոքրիկ արկղիկ, բացի դրանցից, քաւոր Պետրոսը գնեց մի պարկի մէջ բաւականին մաստաք: Այդ ամենը շալակած, ես հասցրի մեր իջևանը, որ եկեղեցու բակումն էր:

Նոյն օրվայ գիշերը նա ասաց ինձ.

—Մուրադ, այն գումարը, որ եկեղեցում հաւաքվեցաւ մեր գերիների փրկութեան համար, ես բոլորը քեզ եմ ընծայում, թէ իմ մասը և թէ քո մասը: Այդ գումարով ես գնեցի այն իրեղէնները, որ դու այսօր բազարից տուն բերեցիր: Այդ իրեղէնների վրա դու պիտի փորձես քո բախտը, թէ որքան կը յաջողվի քեզ առևտրական գործունէութիւնը:

Ես զարմացայ քաւոր Պետրոսի առատաձեռնութեան վրա:

—Ես երբէք վաճառականութիւն չեմ արել, ասեցի նրան:

—Կը սովորես... ասաց նա և հրամայեց բերել մեր աւանակների փալանները:

Իսկոյն վազեցի ախոռատունը և բերեցի փալանները: Ես մինչև այսօր չեմ կարող գուշակել իմ ծիծաղը, թէ որպիսի խորամանկութեամբ այդ հին մաքսանենգը սովորեցրեց ինձ, թէ որպէս պէտք էր զանազան վաճառքներ փախցնել մաքսատնից: Նա իմ աւանակի փալանի միջի եղած յարդը դուրս հանեց, և ինձ համար գնած իրեղէնները մի այնպիսի ճարտարութեամբ զարսեց յարդի տեղը, որ մաքսատան ամենահմուտ ծառայողն անգամ չէր կարող երևակայել, որ նրա մէջ կարող էին գտնվել թաքցրած ապրանքներ: Բայց իր աւանակի փալանի մէջ թաքցրեց նա ուրիշ իրեղէններ, որ ես տեսնել չը կարողացայ...

Միւս օրը առաւօտեան մենք թողեցինք Թաւրիզը: Չորրորդ օրը հասանք Երասխ գետին, որ բաժանում էր պարսից հողը Ռուսաստանից: Մենք պէտք է անցնէինք Ջուլֆայի կարանտինից, որ ռուսաց հողի վրա էր գտնվում: Այստեղ էր և ռուսաց մաքսատունը:

Քաւոր Պետրոսը տեսաւ մի քանի պարսկաստանցի աղքատ հայեր, որոնք նոյնպէս կամենում էին անցնել սահմանը, բայց անցագիր չունենալու համար մնացել էին պարսից հողի վրա:

—Ո՞ւր պիտի գնաք, հարցրեց նրանցից քաւոր Պետրոսը:

—Գնում ենք Նախիջևանի, Երևանի կողմերը, պատասխանեցին նրանք:

—Ի՞նչ գործով:

—Մշակութիւն անելու:

—Ապա ինչու էք մնացել այստեղ:

—Անցագրի փող չունենք:

Քաւոր Պետրոսը ասաց, թէ ինքը ունի մի քանի աւելորդ անցագրեր, կը տայ նրանց, միայն այն պայմանով, որ սահմանը անցնելուց յետոյ կրկին յետ դարձնեն իրան:

—Մեր դժուարութիւնը սահմանը անցնելն է, պատասխանեցին նրանք,—այնուհետև ինչ պէտք է մեզ անցագիրը:

Քաւոր Պետրոսը տուեց նրանց իւրաքանչիւրին մի-մի անցագիր և մենք միասին անցանք Երասխ գետը:

Կարանտինի մաքսատնում բացի մեր անցագրերին նայելը և ձեռք քաշելը ուրիշ բան չեղաւ: Մեր աւանակների փալանների վրա ուշադրութիւն անգամ չը դարձրին:

Մենք անցանք Երասխը առաւօտեան և նոյն օրվայ երեկոյեան պահուն հասանք Նախիջևան քաղաքը: Մեզ հետ եկած մշակները մեծ շնորհակալութեամբ յետ դարձրին քաւոր Պետրոսից բաշխած անցագրերը: Եւ իրաւ, այնուհետև նրանք անցագրի պէտք չունէին, որովհետև պիտի գնային Պարսկաստանից գաղթած իրանց ազգայինների մօտ և մշակութիւն անէին:

Բայց ինձ զարմացնում էր մի բան. քաւոր Պետրոսը այն տեսակ մարդիկներից չէր, որ առանց նպատակի մի գործ կատարէր, ուրեմն ինչ խորհուրդ կարող էր ունենալ մշակներին անցագիր տալը: Աւելորդ էր մտածել, թէ նրանց վրա խղճաց և կամեցաւ օգնել նրանց: Երբ այդ մասին հարցրի, նա պատասխանեց.

—Ինձ պէտք էր, որ այդ անցագրերի վրա լինէր մաքսատան կնիքը և ստորագրութիւնը:

—Դուք ինքներդ կարող էիք ներկայացնել, որ կնքէին և ստորագրէին:

—Բանը նրանումն է, որ ես չէի կարող. մի մարդ կարող է միայն մէկ անցագիր ներկայացնել:

—Բայց ինչ հարկաւոր է անպատճառ մաքսատան ստորագրութիւնը կամ կնիքը:

—Դա շատ հարկաւոր է. դա նշանակում է, որ անցագրի տէրը սահմանից անցնելու ժամանակ յայտնվել է, որտեղ որ հարկն է:

—Եւ դուք մշակներից օգուտ քաղեցիք:

—Նրանք ինձանից օգուտ քաղեցին, իսկ ես նրանցից:

Ես դարձեալ չը հասկացայ այդ բոլոր ձեռնածութեան նպատակը: Քաւոր Պետրոսը իմ հետաքրքրութիւնը հանգստացրեց նրանով, որ ասաց, թէ յետոյ կը հասկանամ, երբ շատ բան կը սովորեմ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՄՕԶԴՕԿԻՑ

—

Յունվարի 16-ին

Դեռ անցեալ տարվայ հոկտեմբերի սկիզբներում այստեղի հայոց ուսուցչական խումբը մտադրվում էր մի քանի թատրոնասէրների մասնակցութեամբ ներկայացումներ տալ, բայց տարաբաղդաբար այս ձեռնարկութիւնը չաջողվեցաւ զանազան պատճառներով: Թատրոնասիրաց խումբը այդպէս շուտով չէր կարող մոռանալ իր ամենալաւ անդամներից մէկին՝ տ. Վ. Լխիցեանին, որը թատրոնական բեմի կատարեալ զարդն էր համարվում: Վերջապէս, երբ որ անցան մի քանի ամիսներ, այժմ սիրողների խումբը կրկին եռանդով սկսեց իր կիսատ թողած գործը և մտադիր է մի քանի ներկայացում տալ ամբողջ ձմեռվայ ընթացքում: Առաջին ներկայացման համար ընտրվեցաւ ընդհանուր համաձայնութեամբ «Թ ո ւ ղ թ խ ա ղ ա ց ո ղ ի կ ե ա ն ք ը» դրաման և «Պ ո ւ լ չ ի ն է լ լ ա» կատակերգութիւնը: Ինչպէս արդէն շատերին քաջ յայտնի է, մեր գիւղերում և մինչև անգամ քաղաքներում թատրոնական ներկայացում տալու ամենամեծ դժուարութիւնն է մասնակցող կանանց գտնելը, իսկ այստեղ, Մօզդօկում, ընդհակառակն՝ որքան ուրախալի երևոյթ է, որ տիկինները և օրիորդները մեծ ուրախութեամբ յայտնում են իրանց պատրաստակամութիւնը.—սա մի նախանձելի և անգնահատելի արժանաւորութիւն է:

Պ. Պետրոս Գանջումեանցի ձեռնարկած օրիորդական դպրոցի լայնատարած և փառաւոր շինութիւնը մի քանի ամսից յետոյ պատրաստ կը լինի. այս շինութիւնը պարունակում է իր մէջ մի ընդարձակ և յարմարաւոր դահլիճ, որը կանխօրէն նշանակված է թատրոնական ներկայացումների համար: Թատրոնասիրաց խումբը կարևոր համարեց ամբողջ ձմեռվայ ընթացքում տուած ներկայացումներից ստացած օգուտը ամբողջապէս յատկացնել պ. Գանջումեանցի շինած թատրոնական դահլիճի բեմին: Այսպիսով ուրեմն յուսով ենք, որ Մօզդօկի հասարակութիւնը աչքի առաջ ունենալով, որ մի քանի ամսից յետոյ կունենայ փառաւոր թատրոնական բեմ և մի բէպէրտուար, կաշխատի յաճախել այս ներկայացումներին և նպաստել իր օգտին ծառայող գործին:

Մինչև անցեալ դեկտեմբերի սկիզբները այստեղ եղանակը հիանալի էր—կատարեալ գարուն էր թագաւորում, իսկ այնուհետև սկսեց սաստիկ ցուրտը, այս յունվարի սկզբներին ձիւն եկաւ և դրսի ցրտութիւնը հասնում էր Րէօմիւրի—25^{0}:

Այստեղի Տէրէկ գետի վրա ձգված կամրջի մի մասը անցեալ տարի քանդվել էր, այնպէս որ այլ ևս երթևեկութիւն չը կար և այս պատճառով էլ ուտեստները շատ թանգ գներով էին վաճառվում այստեղ: Ահա մօտ մի ամիս է, որ սկսել են քանդված կամրջի նորոգութիւնը: Մինչև վերջացնելը ժամանակաւոր երթևեկութեան համար շինել են մէկ լաստ (паромъ), բայց սորանով շատ դանդաղ էր գնում գործը, այնպէս որ հարիւրաւոր բեռնաւորված սայլեր սպասում էին ամբողջ օրերով: Այսպիսի դանդաղ հաղորդակցութիւնը միանգամայն ձանձրացրեց շրջակայքում բնակվող գիւղացիներին, սակայն այս էլ երկար չը տևեց,—բարեբաղդաբար այս յունվարի առաջին օրերից գետի մի նշանաւոր մասը ամբողջութեամբ սառեց, այնպէս որ այժմ արձակ-համարձակ անցուդարձ են անում սառած գետի վրայով և հէնց այս պատճառով էլ մթերքները համեմատաբար աւելի էժան գներով են ծախվում:

Մօտ օրերումս Մօզդօկում նոր քաղաքագլխի ընտրութիւն կը լինի. այստեղի քաղաքագլուխ պ. Ց. Թուշմալեանցը, որից շատ գոհ է ժողովուրդը նրա երկարատև եռանդուն գործունէութեան համար, դժբաղդաբար հրաժարվում է պաշտօնից, որովհետև անձնական գործերով հեռանալու է Մօզդօկից: Ամենքը սաստիկ հետաքրքրութեամբ և անհամբերութեամբ սպասում են նոր քաղաքագլխի ընտրութեան: Չը պէտք է մոռանալ, որ մօզդօկեցիք մեծ զարմանքով ընդունեցին Ղզլարից ստացած լուրը, թէ նրանք ընտրել են մի թուրք քաղաքագլուխ այնպիսի մի հայաշատ քաղաքում. տեսնենք թէ ինչպէս կը վարվեն իրանք:

Ժ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 19 յունվարի

Կիրակի, 23-ին յունվարի, պ. Կարապետ Մխիթարեանի թատրոնական դահլիճում (Վեկկմանի ապտեկայի դիմաց) Հաւլաբարի թատրոնասէրների խումբը կը ներկայացնէ յօգուտ պ. Գ. Սարումեանի. I. Խէչօի թուղթ. վօդ. մի արար. հեղ. Եմինի Տէր-Գրիգորեանց. II. Ա՛յ քեզ օյին. վօդ. մի արար. հեղ. Երեցփոխեանի. III. Անյայտ գլխարկ. փոխադրութիւն ռուսերէնից. և Ջաւէշտ, որի մէջ կը մասնակցեն օր. օր. Լ. Մակսեմիձէ, Հօփսիմէ և Ս. Մելքեանցները: Ներկայացումից յետոյ կը լինի պարահանդէս: Ներկայացումը նշանակված էր կիրակի, ամսոյս 16-ին. բայց օր. Իվանօվայի հիւանդութեան պատճառով յետաձգվեցաւ: Այն անձինք, որոնք տոմսակներ ունեն անցեալ անգամուայ համար, այն տոմսակները պահպանում են իրանց նշանակութիւնը: Հետևեալ ներկայացումը լինելու է յօգուտ Հաւլաբարի Սուրբ Հռիփսիմեան օրիորդաց ուսումնարանի:

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Моск. Телеграфъ» լրագրին հաղորդում են, որ Կովկասի գլխաւոր կառավարչապետը միջնորդեց կառավարութեան առաջ Թիֆլիսի երկու արուարձաններում մի-մի երեք դասարանեան քաղաքային ուսումնարաններ բանալու մասին, որ այդպիսի ուսումնարանների բացմամբ, գոնէ մասամբ, կարելի լինի թուլացնել Թիֆլիսի գիմնազիաներում և րէալական ուսումնարաններում ուսում առնել ցանկացողների իւրաքանչիւր տարի մեծացող հոսանքը: Իշխան Դօնդուկօվ—Կօրսակօվի այդ միջնորդութիւնը ուշադրութեան արժանի է ճանաչված:

—

Մեզ խնդրում են յայտնել որ կիրակի, 23-ին յունվարի լինելու է Արծրունու թատրոնում Հայոց Բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողովի նիստը, խորհրդի ե ր կ ո ւ ա ն դ ա մ և հինգ փոխանդամ ընտրելու համար: Ժողովի սկիզբը 11 ժամին առաւօտեան:

—

ՆՈՒԽՈՒՑ մեզ հաղորդում են հետևեալը: «Այս տարվայ պէս ձմեռ Նուխում շատ քիչ է պատահած: Ձիւնը մօտ արշին ու կէս բարձրութեամբ ծածկում է փողոցները, այգիները և դաշտերը: Այդ տեսակ ձմեռ դաշտերի պտղաբերութիւնը, հացաբոյսերի առատութիւնը, առհասարակ մեծ առատութիւն և լիութիւն է խոստանում այս տարվայ համար: Շատ մթերքների գներ այդ պատճառով հէնց այժմից ընկնում են:»

—

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ մեզ հաղորդում են: «Յայտնի է, որ մի առանձին մասնաժողով էր կազմված Մանկունու գործերը քննելու և հարստահարութեանց աղբիւրը գտնելու համար: Այժմ Սինօդի և այդ մասնաժողովի մէջ մի անհամաձայնութիւն է ծագել: Այժմ սինօդականների մեծ մասը Մանկունու կողմը դարձան: Մասնաժողով կազմողը Սինօդն էր, Մանկունու գործերը քննել ցանկացողը Սինօդն էր, նրան պատժել ցանկացողը Սինօդն էր:»

—

Թիւրքաց Հայաստանից ստացված մասնաւոր մի նամակից քաղում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները Էրզրումից: «Թիւրք կառավարութիւնը, ճշմարիտ է, մի կողմից բանտարկված հայերին արձակում է բանտից և այդ մասին բարձրաձայն, պաշտօնապէս յայտարարում է, բայց միւս կողմից լուռ ու մունջ, ծածուկ, շատերին նորից բանտ է նետում: Մինչև այժմ իբր թէ գտնված դաւադրութեան գլխաւորները, ասում են, չեն բռնված: Այժմ Էրզրումից շատերը գաղթում են Արևմտեան միւս նահանգները:

—

Յայտնի է որ հայոց ընդհանուր ուսուցչական ժողովը փակվելուց յետոյ, կազմվեցաւ մասնաժողով մ ի ջ ն ա կ ա ր գ ուսումնարանների համար ծրագիր կազմելու նպատակով: Այժմ, ինչպէս հաստատ աղբիւրից տեղեկանում ենք, ծրագիրները համարեա թէ աւարտված են, միայն մնում է ընդհանուր աշխարհագրութեան, հայոց աշխարհագրութեան և արհեստների ծրագիրը մշակելու:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են: «Այստեղի համալսարանական վրաց ուսանողութիւնը շատ թշնամաբար է վերաբերվում դէպի հայերը, շնորհով այն անընդհատ յարձակումների հայերի դէմ, որ իր գրեթէ իւրաքանչիւր համարում գործում է Թիֆլիսի վրաց մամուլը, մանաւանդ «Դրօէբա» և «Իվէրիա» հրատարակութիւնները: Շատ ցաւալի է այդ տեսակ անտագօնիզմ հայերի և վրացիների մէջ: Արդարութիւնը պահանջում է խոստովանվել որ հայոց մամուլը երբէք իր էջերի մէջ չէ դրգռում թշնամութիւն վրացիների դէմ:»

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են հետևեալը: «Այս րօպէիս Սղնախը մեծ երկիւղի մէջ է, որովհետև օրից օր դ ի ֆ տ ե ր ի տ ը սկսում է աւելի և աւելի տարածվել մեզանում: Ժողովուրդը, որ դեռ անծանօթ է այս հիւանդութեանը, սկարլատինայի անուն է տալիս նրան: Շատ կարելի է, որ նա սկարլատինայի հետ միասին լինի ներգործելիս, բայց սա մի դառն ճշմարտութիւն է, որ այժմ դիֆտէրիտ կայ արդէն Սղնախում: Այս ահուելի հիւանդութեանը դեռ հեշտ կարելի էր վերջ տալ, եթէ մի մասնագէտ բժիշկ ուղարկվէր Թիֆլիսից մեր կողմերը, այդ հիւանդութեան դէմ գործելու, քանի որ դեռ նոր է տարածվում նա մեզանում և առ այժմ հինգ թէ վեց հոգուց աւելի զոհ չէ տարել իր հետ:»

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ մեզ գրում են հետևեալը: «Մի քանի օր սրանից առաջ, գիշեր ժամանակ, գողերը մտել էին քաղաքիս մի տուն, խանչալով խփել էին տան մէջ բնակվող մի աղջկայ և տունը կողոպտել էին: Պոլիցիան առաւօտը բռնել է գողերին, բայց տեսնենք՝ բանտ է գնելու նրանց, թէ երաշխաւորով ազատ թողնելու է: Մեր քաղաքում գողութիւնը, անբարոյականութիւնը, անառակութիւնը խիստ շատ է տարածված, գլխաւորապէս շնորհով քաղաքիս բազմաթիւ տրակտիրների, գինետների և միկիտանխանների:»

—

Ալէքսանդրապօլից մեզ գրում են հետևեալը: «Մեր քաղաքում շատ քիչ ուսումնարան կայ, համեմատ ժողովրդի պահանջման: Օրինակ, այս տարի հօգևոր դպրոցի մէջ մտնելու խնդիրք տուողներից 150-ի չափ խնդիրքներ անհետևանք մնացին, ուսումնարանում տեղ չը լինելու պատճառով (այսինքն միջոց, ուսուցիչ և դրամ չը լինելու պատճառով): Նոյն պատճառով «Արղութեան» օրիորդական դպրոցից 30-ի չափ խնդիրքներ մերժվեցան, իսկ «Սահակեանուշեան» օրիորդաց դըպրոցից մօտ 100 խնդիրքներ մերժվեցան:»

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են որ յունվարի 24-ին պիտի կայանայ մայրաքաղաքի կօնօնօվի դահլիճում, հայ ուսանողների մի ներկայա-

---

Նախիջևանում երկար չը մնացինք: Մենք իջևանել էինք մի կեղտոտ քարվանսարայում: Հէնց առաջին գիշերը քեռի Պետրոսը հրամայեց ինձ դուրս բերել իմ սանդուկի փալանի մէջ թագցրած վաճառքը:

Երբ ամենը դուրս բերեցի, նա ասաց ինձ բաւական փաղաքշական եղանակով:

—Այդ բոլորը քեզ է պատկանում, իմ փոքրիկ մաքսանենգս, առաւօտեան մի մանրավաճառ կը բերեմ և բոլորը միանգամից կը ծախենք:

Ես երբէք այնքան ուրախ չեմ եղել, որպէս այն գիշեր: Մեծ անհամբերութեամբ սպասում էի, մինչև առաւօտը լուսանար և մաքսատնից փախցրած իմ մթերքը վաճառվէր: Արևը այն առաւօտ ծագեց ինձ համար, որպէս մի աւետաբեր հրեշտակ: Քեռի Պետրոսը վաղուց գնացել էր փողոցը գնող հրաւիրելու: Վերջապէս բերեց մի հայ մանրավաճառին: Բաւական խօսեցին, բաւական բազար արեցին, յետոյ բարիշեցան: Մանրավաճառը համրեց արծաթը, և մթերքը առնելով հեռացաւ: Քեռի Պետրոսը փողերը ինձ տուեց, ասելով.

—Բախտդ յաջողակ է. մի հարիւրին երկու հարիւր վաստակ ունեցար:

Ես ուրախութեամբ ընդունեցի փողերը և լցրեցի այն քսակի մէջ, որ ստացել էի Սառայից որպէս յիշատակ: Այդ փողերը ինձ տալով, քեռի Պետրոսը, վարվեցաւ ինձ հետ նոյն վարպետութեամբ, որպէս վարվում է խորամանկ որսորդը իր անփորձ, դեռ ևս որսորդութեան չը սովորած շան հետ: Նոր սովորող շան առաջին որսը տալիս է իրան ուտելու, որպէս զի նա աւելի քաջալերվի, աւելի վստահութիւն ստանայ...: Բայց նրա սանդուկի փալանի մէջ թագցրած մթերքը ես չը տեսայ, թէ ուր տարաւ, կամ ինչ արեց:

Նոյն օրը մենք դուրս եկանք Նախիջևանից և գնացինք Թումբուլ գիւղը: Նախիջևանը կանգնած է մի բարձրաւանդակի վրա, իսկ Թումբուլը գտնվում է համարեա նրա ստորոտում:

Մտնելով այդ գիւղը, ինձ թւում էր, թէ իսկապէս մեր գիւղումն եմ գտնվում: Ոչինչ զանազանութիւն չը կար: Ես տեսնում էի տների նոյն ձևը, որպէս մեր գիւղումն էր, մարդկանց նոյն բարբառը, նոյն լեզուն, նոյն ուրախ և անհոգ դէմքերը: Հագուստների ձևն անգամ չէր փոխվել,—բոլորը նոյնն էր: Քեռի Պետրոսը ինձ ասաց, թէ դրանք մեր գիւղացիներ են. ռուսպարսկական 26 թւի պատերազմից յետոյ գաղթեցին և եկան հիմնեցին այդ գիւղը:

Թումբուլցիք չէին փոխել և՛ իրանց կենցաղավարութեան եղանակը և՛ իրանց պարապմունքները: Դրանց էլ այս կողմերում կոչում էին «խաչագողներ»...: Նոր երկիրը չուղղեց նրանց. նրանք պահպանեցին այն բոլոր յատկութիւնները, ինչ որ բերել էին իրանց հետ Պարսկաստանից...

Ողիղ տասն տարի էր անցել այն օրից, որ Թումբուլցիք գաղթել էին Պարսկաստանից: Մի այսպիսի փոքր ժամանակում իրանց գիւղը դրախտ էին դարձրել: Քեռի Պետրոսին ամենքը ճանաչում էին, իսկ ինձ ճանաչեցին հօրս անունով: Այստեղ գտնվեցան ինձ ազգականներ, որոնց թըւումն էր իմ մօրաքոյրը: Մայրս շատ անգամ խօսացել էր ինձ իր քրոջ մասին և միշտ մեծ կարօտութեամբ էր յիշում նրան: Քեռի Պետրոսը տարաւ ինձ նրանց տունը: Երբ մօրաքոյրս դուրս եկաւ մեզ ընդունելու, քեռի Պետրոսը ինձ ցոյց տալով, ասաց նրան.

—Ես չեմ ասի թէ ով է, տեսնեմ կը ճանաչես: Մօրաքոյրս նայեց իմ վրա և խորին հըրճուանքով գրկեց ինձ բացականչելով.—Ի՞նչպէս չը ճանաչեմ... իմ Մուրադն է...

Նա երկար անմռունչ մնաց իմ կուրծքի վրա:

Եթէ կանայքը չը լինէին, ես կարող էի համարձակ ասել, որ «խաչագողների» մէջ մարդկային սիրտ չը կայ: Դրանց մօտ էր պահպանվել այն աստուածային ամանը, որ կրում է իր մէջ բոլորը, ինչ որ գեղեցիկ է, ինչ որ լաւ է, ինչ որ առաքինական է: Դրանք սիրտ ունէին:

Մօրաքոյրս շատ նման էր մօրս. կարծես, մի ձու լինէին, մէջտեղից կէս կիսած: Նա տեսել էր ինձ եօթն տարեկան հասակում. այն օրից անցել էր ամբողջ տասն տարի, և իմ պատկերը մնացել էր նրա հոգու մէջ անմոռանալի: Ես չեմ կարող նկարագրել այն սրտաշարժ տեսարանը իր ամբողջ հոգեբանական բնաւորութեամբ, թէ որպիսի հիացմունքով ընդունեց նա ինձ: Ամբողջ ժամերով նայում էր իմ վրա, գրկում էր, համբուրում էր և ուրախանում էր:—Իմ քոյրը այժմ անբախտ չէ, ասում էր նա, որ ունի քեզ պէս սիրուն տղայ:

Քեռի Պետրոսը ինձ թողնելով մօրաքրոջս տանը, ինքը հեռացաւ, յայտնելով, թէ մի քանի մարդկանց հետ գործեր ունի, պէտք է վերջացնէ:

Թումբուլցոց հիւրասիրութիւնը մեծ հռչակ է ստացել: Երեք օր մեզ պահեցին այնտեղ, անդադար մի տնից միւսը ման էին ածում: Ամեն տեղ սփռված էր հացի սեղանը, ամեն տեղ կերուխումով և ուրախութեամբ էինք անցկացնում:

Այդ խնճոյքները ինձ յիշեցնում էին մի և նոյն զուարճութիւնները, որ կատարվում էին մեր գիւղում: Այստեղ ևս, երբ հրաւիրեալների գլուխները տաքանում էին, սկսում էին մի առանձին պարծանքով պատմել իրանց քաջագործութիւնները զանազան երկրներում: Նրանք յիշում էին այնպիսի երկրների, այնպիսի քաղաքների և այնպիսի ազգերի անուններ, որ ես բնաւ չէի լսել: Կարծես թէ, այդ մարդիկը աշխարհի մի ծայրից մինչև միւսը արշաւել էին: Քեռի Պետրոսը բոլոր ժամանակը լուռ էր մնում: Նա լսում էր նրանց արկածքների պատմութիւնը խորին սառնասրտութեամբ, որպէս մի հսկայ, որ լսում է գաճաճների դատարկախօսութիւնը իրանց քաջագործութիւնների մասին, և ժպտում է միայն:

Գիշերները ես անց էի կացնում մօրաքրոջս տանը: Նա երկար նստած իմ անկողնի մօտ, չէր թողնում ինձ քնել, անդադար խօսում էր, հարցնում էր Սառայի մասին: Հայրենիքի սէրը դեռ մնացել էր նրա սրտում անմոռանալի: Նա դեռ

ցումն։ կոնոնովի դահլիճը, ասում է մեր թղթակիցը, այժմ չքեղ կերպով յարմարեցրած է ներկայացումներ տալու համար։

—

ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻՑ գրում են մեզ հետևեալը։ «Անցեալ տարուայ դեկտեմբերի 25-ին այստեղի ամենալաւ տներից մինը այրվեցաւ։ Հրաշէջ գործիքներ չը լինելու պատճառով ոչինչ ազատել չը կարողացան։ Իսկ եթէ լինէր եռանդոտ հրամայող և ցաւակցող ժողովուրդ, անկարելի է որ գոնէ մի քառորդը չազատէին։ Բայց ամենքն էլ նկուլ էին հրդեհի վրա կարծես տաքանալու դիտաւորութեամբ։ Տան տէրը թէև ունի մի շատ հարուստ հայր, որ 100,000-ի չափ կարողութիւն ունի, բայց բաժանված է հօրից և հայրը ժլատ լինելով, երդուել է ոչ մի կոպէկ օգնութիւն չը տալ որդուն։»

—

Նոյն տեղից մեզ հաղորդում են, որ այս տարվայ ձմեռը շատ խիստ է և ցուրտ։ Ամեն ինչ արժան է, աւելացնում է թղթակիցը, բայց միայն նշանակված տակայով չէ ծախվում։ Առուտուրը ինչպէս ամեն տեղ, Մեծ-Ղարաքիլիսայումն էլ շատ ընկած դրութեան մէջ է։

—

Ղուբայից մեզ գրում են որ այս ձմեռը, ինչպէս և ամբողջ Անդրկովկասում, շատ ուշ սկսվեցաւ։ Մինչև դեկտեմբեր ամիսը եղանակը շատ տաք էր և ձմեռվայ նշաններ էլ համարեա չէին նշմարվում։ Իսկ դեկտեմբերի 10-ից սկսեցին սաստիկ ցրտեր և երկիրը ծածկվեցաւ սպիտակ սաւանով։ Թղթակիցը աւելացնում է որ այս ձմեռը տարածվել է Ղուբայում ծաղիկ ասված հիւանդութիւնը, որ շատ զոհեր է տանում, մանաւանդ մանուկներից, առաւել Թուրքերից։

—

«Голосъ» լրագիրը խօսում է իր վերջին առաջնորդող յօդուածներից մինում մի հարցի վրա, որ թէև շատ հին է, բայց և միշտ նոր է, այն է գաւառական լրագրութեանը գրելու աւելի ընդարձակում տալու անհրաժեշտութեան մասին։ Կենտրոնական կառավարութեան օգուտն է, երբ գաւառների դրութիւնը և կարիքները աւելի որոշ կը յայտնվեն մամուլի մէջ, կառավարութեանը օգնած կը լինի գաւառական մամուլը երբ միջոց կունենայ աւելի ընդարձակ կերպով յայտնել այս կամ այն հանգամանքը։ Այս հարցի վրա մայրաքաղաքի լրագիրը երկարօրէն խօսում է իր յօդուածի մէջ։ Այո, ժամանակ է հասկանալ որ նա, որ մամուլի զարգացում է ցանկանում, նա բարի է ցանկանում թէ ժողովրդին և թէ նոյն իսկ և գլխաւորապէս կառավարութեանը, որ միայն մամուլի օգնութեամբ կարող է իմանալ ճշմարտութիւնը, ամբողջ ճշմարտութիւնը։

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք «Գլխագին» վերնագրով ժողովրդական վէպ, հեղինակութիւն Ց. Գէղամեանցի։ Բրօշիւրը ունի 58 երես և տըպված է Ց. Մարտիրոսեանցի ապարանում։ Նա արտատպված է «Արձագանք» շաբաթաթերթից։ Գինը 20 կոպէկ է։

—

Գօկտօր Աւետիք Արասխանեանց խնդրում է մեզ յայտնել հետևեալը։ «Ընտանեկան շատ յարգելի պատճառներով ցաւում եմ յայտնել Թիֆլիսի յարգոյ հասարակութեանը որ իմ երկրորդ դասախօսութիւնը, որ պիտի տեղի ունենար Արծրունու թատրոնում վաղը շաբաթ օր, 22-ին յունվարի, կը լինի միւս շաբաթ օր, 29-ին յունվարի»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Գործերի դրութիւնը Թիւրքաց Հայաստանում, զանազան լրագիրների թղթակիցների խօսքերով, աւելի ծանր է, քան թէ դրա մասին հաղորդում էին մեզ առաջ։ «St.-Pet. Herold» լրագրի Բաթումից ստացած տեղեկութիւններից երևում է, որ ապստամբական շարժումը չէ կենտրօնանում միայն Էրզրումում, այլ տարածվել է Փոքր-Ասիայի բոլոր քաղաքներում։ Կալանաւորութիւններին և զանազան հալածանքներին վերջ չը կայ։ Մանաւանդ կասկածով են նայում բարձրադոյն հայ հոգևորականութեան վրա։ Ահա թէ ի միջի այլոց, ինչ են գրում Կ. Պօլսից «Polit. Corresp.» լրագրին։ «Մի քանի ժամանակ առաջ, Էրզրումի պօլիցիան տեղեկութիւններ ստացաւ, որ հայերի մէջ կազմակերպվել է գաղտնի ընկերութիւն։ Մինչև այժըմ միայն Էրզրումում կալանաւորված են 400 հայեր, բայց որովհետև քաղաքային բանտը փոքր յայտնվեցաւ այդպիսի նշանաւոր թւի համար, այդ պատճառով նրանց բանտարկեցին զօրանոցներում։ Ըստ երևոյթին, ապստամբական ընկերութիւնը կատարելապէս կազմակերպված է հայերի մէջ և սաստիկ ճիւղաւորված է։ Կ. Պօլսում կալանաւորեցին Ագոս-Տէր-Աբրահամեան անունով հայ վաճառականին, կասկածելով նրան այն բանի մէջ, որ նա այդ ընկերութեան գաղտնի անդամն է։ Այն հալածանքները, որ կրում են հայերը Թիւրքերից, զօրեղացրին նրանց համակրութիւնները դէպի ռուսները, գոնէ մեծամասնութեան մէջ, որովհետև նրանք համոզվեցին, որ հայոց խնդրի վճռելու գործի մէջ Անգլիայի վրա յոյս դնել բոլորովին չէ կարելի։»

—«Figaro» լրագիրը հաղորդում է, թէ նախկին կայսրուհի Եւգենիա, որը փարիզ է գնացել ժէրօմ Նապօլէօնին իր համակրութիւնը յայտնելու նպատակով, կամենում է դրանով դրդել ֆրանսիական կառավարութեանը իրան աքսորելու համար։

—Ֆրանսիական լրագիրները համարեա միաձայն հաստատում են, որ իշխան Նապօլէն չապաւեց հրատարակել իր մանիֆէստը կամս Շամբօրի նոյն տեսակ վարմունքը խանգարելու համար։ Նա նկատեց, ասում են նրանք, որ մի քանի իշխաններ խաղաղ և կամաց-կամաց նրա տակին են փորում։ «Հանրապետութիւնը, ասում է «La République» լրագիրը, ամեն կողմից դահ ախնկալողներով է շրջապատված։ Ոչ մի ժամանակ, աշխարհիս ոչ մի երկրում, ոչ մի կառավարութեան ժամանակ չէին թոյլ տալիս, յեղափոխութիւնից յետոյ, գահազուրկ թագաւորական սերունդին մնալ նախկին հողի վրա, և մանաւանդ ունենալ այնտեղ պետական պաշտօն։ Մենք փոխեցինք այդ բոլոր կարգը։ Մենք չափից դուրս մեծահոգի գտնվեցանք։ Մենք մտածում էինք, որ կատարեալ ազատութիւն տալով նախկին թագաւորական սերունդներին, մենք դրանով զինաթափ կանենք նրանց և կը հաշտեցնենք հանրապետութեան հետ։ Բայց մեր առաջը 1848 թւի օրինակը կար. այն ժամանակ բոլորին, ով գահընկէց արած թագաւորական տնից վերադառնում էր, աքսորում էին կամ հրացանի էին բռնում։ Բայց մենք յոյս էինք դնում իշխանների երիտասարդ սերնդի ազնուութեան վրա, և շատ կարելի է, և մեր բաղդաւոր աստղի վրա։ Եւ ահա, ինչպէս հասուցին մեր հաւատարմութեան փոխանակ։ Նապօլէօնը մեզ յայտնում է, որ նա ազգի գլուխ է, իսկ Շամբօրի բարեկամները յայտնում են նրա գալու լուրը, ոչ իբրև ճանապարհորդի, այլ որպէս իշխող անձնաւորութեան, և նախապատրաստում են մեզ ապստամբութիւնը Վանդէում։ Ապա, գովաբանում են օրլէանական իշխանների գեղեցիկ յատկութիւնները։ Բայց ով չը գիտէ, որ նրանք, մանաւանդ վերջին ամիսներում, ասորերկրեայ ինտրիգաներ են սարքում Շանտիլիում։ Ո՞վ չը գիտէ, թէ ինչպէս են աշխատում իրանց համար կուսակցութիւն կազմել զօրքի մէջ։ Ասում են. թող կառավարութիւնը հետամուտ լինի այդ մեքենայութիւններին և միայն այն ժամանակ հալածի նրանց, երբ նրանց գործողութիւնները վճռողական բնաւորութիւն կընդունեն։ Տէր Աստուած։ Բայց, չէ որ Լուի Բօնապարտը ոչ մի յանցանք չը կատարեց մինչև այն ժամանակ, երբ խեղդեց հանրապետութիւնը։ Մի քանի ժամանակ առաջ հիմք չը կար նրան հալածելու, իսկ յետոյ արդէն ուշ էր։»

—Թիւրքաց դեսպանութիւնը Վիէննայում դիմեց «Polit. Cerresp.» լրագրի խմբագրութեանը խնդրելով յայտնել, որ նա լիազօրութիւններ ունի պաշտօնապէս հերքելու, վերջին օրերում մամուլի մէջ տարածված լուրերը այն բանի մասին, որ իբր թէ չերքէզները սուլթանի կեանքի դէմ փորձեր արեցին։ Բանը նրանումն էր, որ 15 զինուորներ հրամայեցին մի քանի թեթև վարք ունեցող կանանց դալ Լէնի-Մահալից Բէշիքթաշ, որ և պատճառ դարձաւ նրանց կռուի, որի ժամանակ մի քանի զինուորներ վիրաւորվեցան։ Նախ քան թէ այդ կռիւը մեծ չափեր կը ստանար, հասան թիկնապահ զինուորները և արգելեցին կռիւը։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Արևմտեան Եւրօպայի թագաւորների ռոճիկը։ Ֆրանսիայում առաջին անգամ թագաւորի ռոճիկը ճշդապէս որոշեց Նապօլէօն I, որը ստանում էր 25 միլիօն ֆրանկ (6 միլիօն ր. ոսկի) իրան համար և 3 միլիօն ֆրանկ (750 հազար ռուբլ)—իշխանների համար։ Նրա յաջորդը, Լիւդօվիկ-Ֆիլիպ թագաւորը, ստանում էր արդէն միայն 12 միլիօն ֆրանկ (3 միլիօն ռուբլ), իսկ Նապօլէօն III-ը իւրաքանչիւր տարի ստանում էր իրան և իր ընտանիքի համար 40 միլիօն ֆրանկ (10 միլիօն ռուբլ)։ Ներկայ ժամանակում ֆրանսիական հանրապետութեան նախագահը ստանում է 1,200 հազար ֆրանկ (30 հազար ռուբլ)։ Պրուսիայում բիւջէտով որոշվում է թագաւորի ռոճիկը 4 միլիօն տալեր (6 միլիօն ռուբլ)։ Աւստրիայում—4 միլիօն գուլդէն (մօտ 4 միլիօն ռուբլ)։ Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների նախագահը «Սպիտակ տան» մէջ ձրի բնակարան ունենալու հետ միասին, ստանում է 25 հազար դօլլար (մօտ 32 հազար ռուբլ)։ Իսկ Շվէյցարական դաշնակցութեան նախագահը ստանում է 10 հազար ֆրանկ (2,500 ռուբլ)։

* * *

Չինական կիսապաշտօնական լրագրում տպված է Շանխայի փոխարքայի շրջաբերականը դէպի այդ քաղաքում բնակվող օտարազգի հիւպատոսները, որի մէջ նա հրաւիրում է նրանց հաղորդել բոլոր օտարազգիներին, որ բոգդիխանի կառավարութիւնը խստապէս արգելում է էլէկտրական լամպաների գործածութիւնը, որովհետև այդ լամպաները շատ չարիքներ են պատճառել և, շատ հաւանական է, որ շատ վնասներ կը տան։ Այդ կարգադրութիւնը չը կատարողներից մեծ տուգանք է առնվում և երկար ժամանակով բանտարկութեան են դատապարտվում։ Հիւպատոսները խիստ և եթ բողոքեցին այդ կարգադրութեան դէմ և դեսպաններին դանդատով դիմեցին Պեկինում։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 յունվարի։ Երէկ կայսը այցելեց Նիկօլաեվսկօե հեծելազօրքի ուսումնարանը։ Երէկ վերադարձաւ ռուսաց արտաքին գործերի մինիստր Գիրս։ Երէկ նահանգական դատարանի մէջ փոխադարձ կրեդիտի ընկերութեան մէջ կատարված զեղծումների գործի վկաների ցուցմունքները շարունակվում էին։ Լամանսկի յայտնեց, որ զեղծումները հէնց սկզբից կը յայտնվէին,

---

ցիչում էր բոլոր արտերը, այգիները, պարտէզները, մինչև անգամ նշանաւոր ծառերը մեր գիւղի։ Հարցնում էր սուրբ Ցոլհաննու մատուռի ուխտագնացութեան մասին. պատմում էր, թէ իր ժամանակում որպիսի բազմութեամբ էր կատարվում նրա տօնախմբութիւնը։ Խօսում էր կնիկների, աղջիկների սովորութիւնների մասին, թէ ինչ խաղեր էին խաղում, թէ որպիսի հանդէսներ էին կատարում, երբ ուխտ էին գնում։ Հայրենական երկրի, հայրենական կեանքի բոլոր սիրելի պատկերները կենդանի մնացած էին նրա յիշողութեան մէջ։

Հազար անգամ հարցնում էր մեր ընտանիքի մասին մի և նոյն բաները և նրա հարցասիրութիւնը չէր յագենում։—«Մօրդ ծամերը խօ չեն սպիտակել»—«Քոյրերդ որքան են մեծացել»—«Հիմա Նալլուն մարդու գնալու աղջիկ կը լինի»—«Ձեր սպիտակ Վանի կատուն մնում է»—«Հիմա որտեղ էք պահում ձեր չորացրած մրգեղէնները»—«Բանի կով ունէք, օրեկան որքան կաթ են տալիս»—«Ո՞վ է կթում կովերը, ով է թխում հացը»—«Ձեր հարևան պառաւ Գօզէն մնում է»—«Մայրդ ինչ գոյնով փող է կրում. քոյրերդ ինչ ճոթից հագուստ են հագնում» և այլն։

Ես նրա հարցերին գոհացուցիչ պատասխան էի տալիս, ի հարկէ, չէի ասում, թէ ֆէրրաշները մեր տունը այնպէս դատարկել են, որ ոչ կով է մնացել և ոչ Վանի կատու…

Բայց այն գիշերը, որի առաւօտը ես պիտի ճանապարհ ընկնէի, նա աւելի խրատներ էր տալիս ինձ, քան թէ բաներ էր հարցնում։—«Գնա Մուրադ, ասում էր նա,—սուրբ Աստուածածինը թող բարի ճանապարհ տայ քեզ, գնա երկրէ երկիր ման արի, փող աշխատիր, և բարձրացրու հօրդ անունը։ Քո հայրը անյայտութեան մէջ կորաւ. հիմա դու ես մնացել քո հօր տան միակ սիւնը։ Մօրդ, քոյրերիդ, բարեկամներիդ յոյսերը քեզ վրա են դրված։ Դու պէտք է բոլորին ուրախացնես, դու պէտք է բոլորին մխիթարես…

Ես համոզված եմ, եթէ մօրաքոյրս գիտենար, թէ «խաչագողները» ինչ միջոցներով են փող աշխատում, նա երբէք ինձ խորհուրդ չէր տայ, որ ես օտար աշխարհ գնայի և նրանց հետ թափառէի։ Բայց նա չէր իմանում… ես նոյնպէս չէի իմանում…

Քաւոր Պետրոսին խիստ սակաւ էի տեսնում։ Նա ինչ որ պատրաստութիւններով զբաղված էր։ Թումբուլը մի նշանաւոր կայարան էր Պարսկաստանի խաչագողների համար, որտեղից վեր էին առնում իրանց գործունէութեան համար պէտք եղած բոլոր պարագայքը, ինչ որ իրանց պակաս էր։ Բայց ես քաւոր Պետրոսի վերաբերութեամբ տակաւին այդ կարծիքը չունէի։

Նա մի առաւօտ բերեց իր հետ մի թուղթ և փաթաթեց իմ աւանակը։ Ճշմարիտն ասած, ինձ խիստ դժար էր բաժանվել իմ խնարհ և հաւատարիմ ընկերից, որ այնքան ժամանակ ճանապարհորդել էր ինձ հետ և ամենայն յօժարութեամբ կրել էր իմ ծանրութիւնները։ Բայց քաւոր Պետրոսը հանգստացրեց ինձ, ասելով.

—Աւանակի փողը այն փողերի հետ, որ դու վաստակեցիր քո վաճառքներից, պիտի ուղարկես մօրդ. դու գիտես, որ նա իր մի հատիկ կովը ծախեց և գնեց քեզ համար այդ աւանակը։

—Այդ ես գիտեմ։ Բայց դրանից յետոյ ինչով կարող եմ շարունակել իմ ճանապարհորդութիւնը։

—Դու կը նստես մի փառաւոր կառքի մէջ։

Ես զարմացայ։ Բայց իմ զարմանքը երկար չը տևեց։ Քանի րոպէից յետոյ մի գեղեցիկ ճանապարհորդական կառք կանգնեց մօրաքրոջս դրանը։ Երկու ուժեղ սև ձիաներ լծած էին կառքին։ Թումբուլցիք ունէին կառքեր, ունէին լաւ ձիաներ, որ բերում էին իրանց հետ երբ վերադառնում էին Ռուսաստանից։ Երբ իրանց պէտք չէին, վաճառում էին։ Քաւոր Պետրոսը այդ կառքը և ձիաները գնել էր մի խաչագողից, որ նոր էր վերադարձել պանդխտութիւնից։

Կառքի մէջ տեղաւորված էին զանազան մեծ և փոքր արկղներ։ Ի՞նչ կար նրանց մէջ,—ես չը գիտէի։ Միայն քաւոր Պետրոսը տուեց ինձ մի ձեռք լաւ հագուստ, մի զոյգ ուղևորի կօշիկներ, և հրամայեց հագուստս փոխել։ Այդ նորաձև հագուստին ես բոլորովին անսովոր էի. մօրաքոյրս օգնեց ինձ հագնելու։ Քաւոր Պետրոսը նոյնպէս փոխել էր այն ցնցոտիները, որոնցմով մի քանի օր առաջ, մօրաքրկանս պէս կանգնած թարրիզի եկեղեցու դրանը, ողորմութիւն էր ընդունում։ Այժմ մեր հագուստը բոլորովին համապատասխան էր այն փառաւոր կառքին, որի մէջ պիտի նստէինք։

Մօրաքոյրս տուեց ինձ մի նամակ, խնդրեց, որ հասցնեմ իր ամուսնին։ Նրա ամուսինը պանդխտութեան մէջ էր։ Նամակի վրա միայն գրած էր ամուսնի անունը և ազգանունը. քաղաքի անուն չը կար։ Խաչագողները միշտ այսպէս են գրում իրանց պանդուխտների հասցէները, որովհետև չը գիտեն, թէ որտեղ են գտնվում նրանք։ Նամակատարը պահում է իր մօտ նամակը, եթէ մի տեղում կը հանդիպէ պանդուխտին, կը տայ։ Բայց խիստ հազիւ էր պատահում, որ նամակները տեղ հասնէին, կամ տանողն էր կորչում, կամ ստացողը վաղուց արդէն կորած էր…

Աւանակներով մտանք Թումբուլ և դուրս եկանք այնտեղից կառքով։ Դա ինչ հրաշք էր…

Ժամատան դրանը քաւոր Պետրոսի ծանօթները սպասում էին, որ մեզ ճանապարհ դնեն։ Մօրաքոյրս իր երեխաների հետ եկաւ մինչև գիւղից դուրս։ Ամեն կողմից թափվում էին բարեմաղթութիւններ. ամեն բերան ցանկանում էր մեզ բարի ճանապարհ և բախտաւոր վերադարձ։

Վերջապէս յայտնվեցաւ քահանան, կարդաց «Տէր, ուղղեա զճանապարհս խաղաղութեամբ» աղօթքը, և մեր կառքը շարժվեցաւ…

Առաջին մասի վերջը։

եթէ վարչութիւնը աւելի ուշադիր լինէր, բայց քանի որ տօկոսաբեր թղթերի դրամարկղը ամիսը մի անգամ էր քննւում, չէր կարելի մերկացնել վատնումն, որովհետև իսկապէս վատնումն չէ եղել, այլ պարտքեր էին տրւում կեղծ գրաւականներով: Ծառայողների վրա հսկողութեան պակասութեան մասին գանգատները հասնում էին Լամանսկուն, երբ նա այլ ևս նախագահ չէր: Բայց նրա նախագահութեան ժամանակ գանձապահը մնում էր պահեստը տնտեսի ուղեկցութեամբ և այս կարգը փոխեց Բրիմեօյ: Վարչութեան անդամները գանգատւում էին մեծամեծ անկանոն օպերացիաների համար: Տարեկան հաշիւների վերաբերութեամբ Լամանսկին ասաց, որ հաշւապահը պէտք է կազմէր հաշիւը, վարչութիւնը պէտք է ստուգէր և ստուգված հաշիւը յանձնէր խորհրդին, որ իր կողմից նրա քննութիւնը յանձնում էր երկու անդամների: Վերջինները, ստուգելով հաշւի թւանշանները, համեմատում էին նրանց մի գլխաւոր գրքի թւանշանների հետ: Այդպիսով պատասխանատւութիւնը հաշւի մէջ առաջ բերած և գլխաւոր գրքի մէջ ցոյց տուած թւանշանների համար վարչութեան վրա էր:

ԲԵՐԼԻՆ, 19 յունվարի: Րայխստագի մէջ երէկ քննվեցաւ կիրակի և տօն օրերին հեռագրական ծառայութեան սահմանափակելու հարցը:

ԲԵՐԼԻՆ, 19 յունվարի: Ուղևորվելով Շտուտգարտ Մեծ իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեվիչ խոստացաւ վերադառնալ Բերլին մինչև փետրվարի 28-ը, երբ կը տօնվի Թագաժառանգ իշխանի արծաթէ հարսանիքը:

ՓԱՐԻԶ, 19 յունվարի: Գեներալ Բիլլօ և ծովապետ Ժօրիգիբերի մնում են մինիստրների պաշտօնների մէջ մինչև նրանց յաջորդների նշանակելը: Դիւկլերկի առողջութիւնը աւելի լաւ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 յունվարի: Երէկ ցերեկվայ ժամի 4-ին երկաթուղու արտաքոյ կառքի գնացքով հասան այստեղ Էդինբուրգեան դուքս և դքսուհին: Ս. Պետերբուրգի կայարանի վրա նրանց դիմաւորեցին և սրտանց ողջունեցին Թագաւորը և Թագուհին: Կայարանից քալէսներով ուղևորվեցին Ձմեռային պալատը դուքսը Թագաւորի, իսկ դքսուհին Թագուհու հետ: Դուքսը ռուսաց նաւատորմի համազգեստ էր հագել: Սահմանի վրա նրանց դիմաւորեց և ուղեկցեց մինչև Ս. Պետերբուրգ շտալմէյստեր Նօվոսիլցեվ: Դվինի կայարանի վրա նրանց դիմաւորեց Մեծ իշխան Սերգէյ Ալէքսանդրովիչ, իսկ Գատչինոյի մէջ Մեծ իշխան Վլադիմիր Ալէքսանդրովիչ իր Ամուսնի հետ: Երեկոյեան 8 ժամին Անիչկով պալատի մէջ ընտանեկան ճաշ կար նրին հօդու համար:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ԳՈՒՆԴԸ յայտնում է, որ մարտի 1-ին առաւօտեան 10 ժամին գունդի գրասենեակի մէջ Մանգլիսում կը լինի ԱՃՈՒՐԴ գունդին մատակարարելու համար ուտեստներ, լուսաւորող մթերքներ և նիւթեր և կանցելարիական պատկանելիքներ 1883 թւականի մայիսի 1-ից մինչև 1884 թւականի մայիսը:

2—3

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՄՍԱՅԻ

ՄԵԼԻՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԳԻՆՆ Է 1 Բ. 50 Կ.

Գիրքը բաղկացած է 467 երեսներից

Թիֆլիսում վաճառվում է

„Մշակի“ խմբագրատանը.—„Կենտրոնական գրավաճառանոցում“ Միրիմանովի տանը №№ 3 և 4. Գ. Զաքարիայ Գրիգորեանցի „Կովկասեան գրավաճառանոցում“.—Գ. Էնֆիաճեանցի ծխախոտի խանութում.—Գ. Շահինեանցի ծխախոտի խանութում:

Օտարաքաղաքացիք կարող են գիմել կամ վերեւալ տեղերը, կամ ուղղակի հեղինակին հետևեալ հասցէով:

ТИФЛИСЪ. Редакція „Мшакъ“.
РАФФИ.

МАСНАВОР ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

(ԿՈՒԿԻՍ, ՍԻՄԷՕՆՕՎՍԿԻ ՓՈՂՈՑ, Տ. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆԻ):

Հիւանդները ընդունվում են ամեն օր: Առաւօտեան 9—11 Ժ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—վիրաբուժութեան և վեներական հ. և ՌՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—կանանց, երեխայոց և ներքին հ. 10—12 Ժ. ՇԱՀԱԶԻԶԵԱՆՑ—ներքին հ. 12—1 Ժ. աչքացաւի ԼԱՐԻՕՆՕՎ—ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի և ՐԵՅԽ—չորեքշաբթի և կիրակի:

Երեկոյեան 5—7 Ժ. ՌՈՇԱԿՕՎ—երեխայոց և կոկորդի հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ: Ջղային և հոգեկան հ. և էլեկտրա-բուժութեան ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑ—ամեն օր և, երբ խորհրդակից նոյն հիւանդութեանց համար, Ա. ԲԱԲԱՅԵԱՆ—երեքշաբթի և շաբաթ: Ընդհանուր բժշկական խորհուրդ (կօնսուլտացիա)—երեքշաբթի և շաբաթ 7—8 ժամը երեկոյեան: Գիշերօթիկ հիւանդներ: Վարձ խորհուրդ երթևեկներին—50 կոպ. կօնսուլտացիան— 3 ռուբ. Չքաւորները—անվարձ:

Հիւանդանոցումը բնակվում է ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԸ:

Դոկտոր Բաբայեանը կը սկսի ընդունել հիւանդներին Յունվարի 8-ից. Յունվարին կը բացվի հիւանդանոցումը և Ջրաբուժական բաժանումն, որին կը ձեռնարկի բժիշկ Տելեաֆաւար:

(չոր. ուրբ.)

ԵՐԿԱԹԷ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

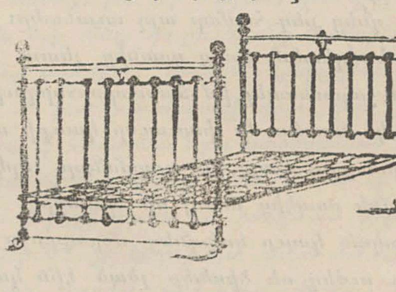

ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ

Մի հոգու համար 8 ռուբլուց, երկու հոգու համար 14 ր., մահիճներ ծովային խոտով լցված 6—9 ր. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ: Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԱՄԱՆՆԵՐ, դանակներ պատառաքաղներով, երկաթէ ԳՐԻԶՆԵՐ, կողպէքներ, թիեր, տղամարդկերանց և կանանց ԹԱՄԲԵՐ, մատուցարաններ, ԿԼԷՕՆԿԱ, ռէվօլվերներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ալբօմներ, կօնֆեկտներ, ԹԷՅ 1-ին հունձի և այլն 25% աւելի լաւ և էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

16—100

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԻՐԵՐ անձրևի, ձիւնի ու ցրտի ժամանակ: ՄԱԿԻՆՏՕՇՆԵՐ (չը թրջվող վերարկուներ), կրագներ, պօլօվիկ, խալիչաներ, Ֆուֆայկա, բրդէ ԳՈՒԼԲԱՆԵՐ, ԴՐԱՊ և այլն: Անգլիական խանութի մէջ Արծրունու գալլերէյում: 8—10

ԿԻՐԱԿԻ, յունվարի 23-ին Թիֆլիսի ժողովարանում տեղի կունենան՝ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ յօգուտ „Հայուհեաց Բարեգործական և Հայերէն գրքերի տպագրական ընկերութեանց“ և ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ յօգուտ „Հայուհեաց ընկերութեան“

Տոմսակների գինն է պարոնների համար 2 ր. կանանց համար 1 ր. վիճակախաղի 25 կ.:

ՍԿԻԶԲՆ է 9 ժամին երեկոյեան:

Տոմսակները վաղօրոք կարելի է ստանալ ժողովարանում, պ. Ե. Ծատուրեանի խանութում և նօտար Արտաշէս Մամիկոնեանի գրասենեակում:

2—3

ԾՈՎԱՅԻՆ ԽՈՏ մեծ քանակութեամբ 2 ր. 40 կ. պուդը, իսկ մի հակ (մօտ 9 պուդ) առնողների համար 2 ր. 20 կ.: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ նոյն տեղը լապտերներ 30 կօպէկից, ԹԷՅԱՄԱՆՆԵՐ 35 կ., 100 ասեղը 8 կ., պատառակներ 20 կ., կօնֆետներ լուծողական ձէթից, ՓՕՇԻ լուացքի համար: Բժշկական ԹՈՒՂԹ վատեր-կլօզետի համար: ՄԵՂՐԱՄՈՄ 32 կ. անգլիական ֆունտը: Մակինտօշներ 6 ր. և այլն:

2—10

Մի ԳԵՐՄԱՆՈՒՀԻ օրիորդ, ՎԻԷՆՆԱՅԻՑ եկած, միջին հասակի, կը կամենար ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀՈՒ կամ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒՀՈՒ պաշտօն ունենալ Թիֆլիսի մի լաւ ընտանիքում: Կարող է և ԴԱՍԵՐ տալ:

Հասցէն „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրատանը:

3—10

ГОДЪ ВОСЬМОЙ

„ДОНСКАЯ ПЧЕЛА“

ГАЗЕТА ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ

Выходитъ въ РОСТОВѢ (на Дону) два раза въ недѣлю.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА: Съ доставкою на годъ 6 руб., на пол-года 3 руб. 50 коп. Съ пересылкою въ города Имперіи на годъ 7 руб., на полгода 4 руб. Отдѣльные номера по 10 коп.

Редакторъ-Издатель И. А. ТЕРЪ-АБРАМІАНЪ.

3—3

ԳԱԼԵՐԷԱ ԱՐԾՐՈՒՆԻ, ԴՎՈՐՑՕՎԱՅԱ ՓՈՂՈՑ

ՊԱՀԵՍՏ ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ № 144.

СКЛАДЪ ЕВРОПЕЙСКИХЪ ТОВАРОВЪ

№ 144, ГАЛЛЕРЕЯ АРЦРУНИ

Ծախվում են. մեծ քանակութեամբ և խիստ էժան, Վիէննայի ԹՕՆԷԹ Փաբրիկայի ՄԷԲԷԼԻ ամեն տեսակ, նոյնպէս ՈՍԿԵԶՕԾ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐ հայելիների համար և ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ, լուսանկարների համար ԱԼԲՈՒՄԻ թուղթ, Բէլգիայի ԱՊԱԿԻՆԵՐ պատուհանների համար, ամեն տեսակի, նոյնպէս ՄԱՐՄԱՐԻՕՆ քար, ԹՈՒՋԵԱՅ ԱՄԱՆՆԵՐ էմալով, ՆԻԹՐԱԹ ԴԱՐՁԱՆ, ՈՍԿԻ և ուրիշ շատ ապրանքներ:

ՄԷԲԷԼ վիէննայից, ԹՕՆԷԹի գործարանից, ստացվել է մեծ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ և ծախվում է ԱՄԵՆԱԷԺԱՆ գներով, Դվօրցօվայա փողոցի վրա, Արծրունու գալլերէում, ԱԲՕՎԵԱՆՑԻ ստնամանի խանութում:

8—10

ՎԻԷՆՆԱՅՈՒՄ ՍԿՍԵՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼ

L'ORIENTAL

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԵՐԹԸ, ԱՄԻՍԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ:

„Ժուրնալ դ'Օրիան“ լրագրի հին բաժանորդներին դադարեցրած թերթի տեղ կուղարկվի այդ նոր հրատարակութիւնը:

„L'Oriental“ թերթի տարեկան գինը 8 ռուբլ է, կէս տարվանը 4 ռուբլ: Գրվել կարելի է „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրութեան մէջ, կամ ուղղակի Վիէննայում դիմելով հետևեալ հասցէով. Vienne (Autriche) M. F. Salles I. Neuer Markt 9

ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԵՒ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ Յ. Գ. ՄԷԼԻՔԵԱՆ բժշկում է կանանց և երեխայոց հիւանդութիւններ: Հիւանդներին ընդունում է ամեն օր $9^1/_2$—11 առաւօտեան:

3—3 (2)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 20 Января 1883 года. Типогр. Главн. Упр. Главнонач. гражд. час., Лор.-Мелик. ул. каз. д.